

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับ เริ่มตั้งแต่อาศัย วัด และบ้านเป็นสถานศึกษาจนกระทั่งได้มีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับทวยราษฎร์และขยายออกไปสู่ส่วนภูมิภาค ตลอดจนการจัดหลักสูตรกระจายออกไปสู่ท้องถิ่นเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนส่วนใหญ่ทั่วทั้งประเทศ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบบริหารการศึกษาแล้วหลายครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก อาทิเช่น การบริหารการศึกษาที่ขาดเอกภาพ ความไม่เสมอภาคของคุณภาพทางการศึกษา ความไม่มีประสิทธิภาพของระบบการจัดการศึกษา เป็นต้น การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบบริหารการศึกษาที่สำคัญครั้งหลังสุด คือ การประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ตลอดจนการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติขึ้น¹

การประถมศึกษาที่จัดเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมและการศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น รัฐได้กำหนดไว้ว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับและเป็นภาระผูกพันของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้ประชากรในวัยเรียน ได้มีโอกาสศึกษาในระดับนี้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รูปแบบของระบบบริหารการประถมศึกษาที่ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาสู่รูปแบบใน

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พ.ศ. 2525 - 2534, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิชจำกัด, 2526), หน้า 1 - 3.

ปัจจุบัน เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ได้กำหนดหลักการในการแก้ปัญหาไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. เอกภาพในการจัดการศึกษาและความสอดคล้องระหว่างประถมศึกษากับมัธยมศึกษา
2. การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่น ควรคำนึงถึงความพร้อมและความสามารถ
3. เสริมสร้างความเสมอภาคด้านผู้เรียน โดยปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนให้ใกล้เคียงกัน
4. ส่งเสริมความเสมอภาคของบุคลากร เพื่อปรับปรุงขวัญ กำลังใจ และโอกาสก้าวหน้าของครู
5. การวินิจฉัย การตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล และการมีส่วนร่วมของประชาชน
6. การตอบสนองตามความต้องการของท้องถิ่น
7. ความสอดคล้องกับระบบบริหารการศึกษากับระบบการปกครองของประเทศ
8. ประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร
9. ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

การจัดการประถมศึกษาตามโครงสร้างและระบบบริหาร โดยส่วนรวมในปัจจุบัน มีหน่วยงานรับผิดชอบอยู่หลายแห่งและหลายสังกัด ได้แก่

1. โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่โรงเรียนประชาบาลทั่วประเทศซึ่งโอนมาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จากสถิติปี 2525 มีนักเรียนประถมศึกษาที่รับผิดชอบจำนวน 6,442,651 คน หรือร้อยละ 85.15 ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด
2. โรงเรียนราษฎร์ที่เอกชนจัดตั้งขึ้นและดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนเหล่านี้อยู่ในความควบคุมดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ จากสถิติปี 2525 มีนักเรียนศึกษาอยู่จำนวน 635,031 คน หรือร้อยละ 8.39 ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด
3. โรงเรียนขององค์กรท้องถิ่น คือ โรงเรียนในสังกัดเทศบาล โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองพัทยา และโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จากสถิติปี 2525 มีนักเรียนในสังกัดจำนวน 456,203 คน หรือร้อยละ 6.03 ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด
4. กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดการประถมศึกษาในลักษณะที่แตกต่างจาก

การจัดการประถมศึกษาโดยทั่วไป ได้แก่การจัดการศึกษาสงเคราะห์ การจัดการศึกษาพิเศษ สำหรับเด็กพิการและเด็กชาวเขา เป็นต้น ซึ่งมีนักเรียนในความรับผิดชอบจำนวน 12,183 คน หรือร้อยละ 0.16 ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด (สถิติปี 2525)

5. โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดอื่น ๆ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาสาธิตของมหาวิทยาลัย โรงเรียนประถมศึกษาสาธิตของวิทยาลัยครู และโรงเรียนสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จากสถิติปี 2525 มีนักเรียนอยู่ในการรับผิดชอบของโรงเรียนเหล่านี้จำนวน 20,477 คน หรือร้อยละ 0.27 ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด¹

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักเรียนประถมศึกษาในสังกัดต่าง ๆ ปีการศึกษา 2525²

ลำดับที่	หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการประถมศึกษา	จำนวนนักเรียนประถมศึกษา (ปีการศึกษา 2529)	คิดเป็นร้อยละ
1	สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ	6,442,651	85.15
2	โรงเรียนราษฎร์	635,031	8.39
3	องค์กรท้องถิ่น	456,203	6.03
4	สังกัดอื่น ๆ	20,477	0.27
5	กรมสามัญศึกษา	12,183	0.16

การจัดการประถมศึกษาตามโครงสร้างและระบบบริหารการประถมศึกษาในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้น บริหารงานโดยองค์กรบุคคลในรูปคณะกรรมการ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับชาติ บริหารโดยคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กปช.) มีคณะกรรมการรวมทั้งสิ้น 31 คน โดยมีรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ มีสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานบริหาร และให้เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นเลขานุการของ

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะยาว พ.ศ. 2525 - 2534 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527) หน้า 11 - 13.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

คณะกรรมการฯ และมีหน้าที่ควบคุม ดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.)

2. ระดับจังหวัด บริหารโดยคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด (กปจ.) มี
คณะกรรมการรวมทั้งสิ้น 15 คน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่ง
ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นประธานกรรมการ มีสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็น
หน่วยงานบริหาร มีผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดเป็นเลขานุการคณะกรรมการการประถม
ศึกษาจังหวัด และมีหน้าที่บังคับบัญชา ควบคุม และดูแลโดยทั่วไป ซึ่งราชการของสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัด (สพจ.) และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ชั้นตรงต่อเลขาธิการ
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3. ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ บริหารโดยคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ/
กิ่งอำเภอ (กปอ./กปก.) จำนวนคณะกรรมการจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนกลุ่มโรงเรียน
ที่มีอยู่ภายในอำเภอ/กิ่งอำเภอนั้น ๆ โดยมีนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ
(แล้วแต่กรณี) เป็นประธานกรรมการ มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอเป็นหน่วยงาน
บริหาร มีหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอเป็นเลขานุการคณะกรรมการฯ และมีหน้าที่
บังคับบัญชา ควบคุม ดูแลโดยทั่วไป ซึ่งราชการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ
(สพอ./ก.) และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ชั้นตรงต่อผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด

4. ระดับกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียน บริหารโดยคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน มี
ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และข้าราชการครูผู้สอนที่ได้รับการเลือกตั้งจำนวน
กึ่งหนึ่งของกรรมการโดยตำแหน่ง ถ้ามีเศษให้นับเป็นหนึ่ง และให้เลือกประธานกลุ่มโรงเรียนจาก
กรรมการโดยตำแหน่ง¹

งานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จะประสบ
ผลสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใดนั้น ดัชนี ตัวชี้วัดที่สำคัญคือ ผลผลิตการศึกษาอัน
หมายถึงตัวเด็กนักเรียนทั้ง ในด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหาร
แผนและโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ปีงบประมาณ 2527 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, 2527) หน้า 2 - 9.

ของโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญ โรงเรียนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กนักเรียนได้ดีหรือไม่เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่จะเห็นความสำคัญและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ศึกษา ค้นคว้า และหาวิธีการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุด ประกอบกับการสนับสนุนช่วยเหลือ แนะนำ ติดตามผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนจากผู้บริหารการประถมศึกษาระดับอำเภอ ในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในอำเภอนั้น ๆ อย่างใกล้ชิด

ก่อนที่จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบบริหารการประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เมื่อ 1 ตุลาคม 2523 นั้น การศึกษาระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ (การศึกษาประถมศึกษา) อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายให้หัวหน้าส่วนการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับจังหวัด สำหรับการจัดการประถมศึกษาระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนและเป็นผู้จัดการดำเนินงานการศึกษาประถมศึกษาในด้านต่าง ๆ ตามความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด โดยมีหัวหน้าหมวดการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินงานด้านต่าง ๆ แทนทั้งหมด ตามหนังสือแบ่งส่วนราชการในส่วนการศึกษา ที่ มท. 0328/ว. 35 ซึ่งได้ระบุงานดังกล่าวไว้ ได้แก่ งานด้านธุรการ งานด้านวิชาการ งานด้านการเงินและพัสดุ และงานด้านบริหารงานบุคคล พร้อมทั้งจะต้องเป็นผู้รับนโยบายจากจังหวัดมาปฏิบัติให้สำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่จังหวัดกำหนดไว้¹ จนกระทั่งเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2523 รัฐได้โอนการศึกษาประถมศึกษาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ทำให้บทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษา นายอำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษา ซึ่งเป็นตำแหน่งผู้บริหารการศึกษาประถมศึกษาในระดับจังหวัดและอำเภอสิ้นสุดลง และได้กำหนดตำแหน่งผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดและหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอขึ้นแทนในระหว่างที่ยังไม่ได้แต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าว รัฐได้แต่งตั้งผู้ที่ดำรงตำแหน่งหรือผู้ที่รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ รักษาการ

¹ กรมการปกครอง, สำนักงาน ก.จ. ที่ มท. 0328/ว. 35 เรื่อง "การแบ่งงานในส่วนการศึกษา", ลงวันที่ 14 มกราคม 2520, (อัดสำเนา), หน้า 1 - 2.

ในตำแหน่งผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดและหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณีไว้ก่อน เป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหาร โรงเรียนประชาบาลจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2523¹ และเมื่อได้ปฏิบัติราชการครบตามเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดจึงได้ประเมินตัวบุคคลที่รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายที่สมบูรณ์ต่อไป ซึ่งผลปรากฏว่าทั่วประเทศให้มีผู้ผ่านการประเมิน และได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงพอจะกล่าวได้ว่าผู้บริหาร การประถมศึกษาในระดับอำเภอหรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทั่วประเทศในปัจจุบันส่วนใหญ่ก็คือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอเดิมนั่นเอง แต่บทบาทหน้าที่การบริหารงานการประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 นั้นแตกต่างไปจากเดิม คือเป็นการบริหารงานโดยกลุ่มบุคคลในรูปคณะกรรมการ ซึ่งบทบาท อำนาจหน้าที่ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอจึงเปลี่ยนแปลงจากที่เคยปฏิบัติในหน้าที่ หัวหน้าหมวดการศึกษาไปเป็นอันมาก กล่าวคือ นอกจากจะมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในฐานะเป็นผู้นำ และผู้รับผิดชอบสูงสุดในการจัดการประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดภายในเขตอำเภอ นั้น ๆ และมีหน้าที่ปฏิบัติราชการตามมาตรา 26 และมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 แล้ว ยังมีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการตรวจ พิจารณา วินิจฉัยสั่งการ เรื่องที่เจ้าหน้าที่บันทึกเสนอหรือจัดทำเสนอเพื่อลงนาม ตรวจสอบ ตรวจสอบบัญชีการเงิน และบัญชี ประจำวัน รับผิดชอบและควบคุมดูแลงานของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทุกประเภท บริหารงาน การประถมศึกษาภายในอำเภอตามอำนาจหน้าที่ กฎหมาย ระเบียบ และแบบแผน และงานที่สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดมอบหมาย² จะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอนั้น มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการประถมศึกษาในระดับอำเภอ การบริหารงานดังกล่าวจะสำเร็จบรรลุ

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่มพิเศษ เล่มที่ 79 ตอนที่ 158, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523) หน้า 22 - 30.

²สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้า การประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2525) หน้า (1).

ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้ จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือ ช่วยเหลือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เป็นอย่างดี ซึ่งบุคคลดังกล่าวประกอบไปด้วย

- ก. ผู้บังคับบัญชาเหนือตน ได้แก่ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด
- ข. ผู้บริหารการประถมศึกษาระดับเดียวกัน ได้แก่ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ
- ค. ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา, อาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา, ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา และเจ้าหน้าที่ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

ดังนั้น การที่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหรือผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จะบริหารงานการประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้นจะต้องศึกษาบทบาทความคาดหวังของบุคคลและกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อจะได้นำมาพิจารณาปรับบทบาทการบริหารงานในหน้าที่แต่ละด้านให้สอดคล้องกับความคาดหวังของบุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ดังกล่าว อันจะนำไปสู่การได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ เป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยสนใจและตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

แต่เนื่องจากหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีเป็นจำนวนมาก เช่น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จำนวน 73 จังหวัด มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ จำนวน 718 อำเภอ มีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด จำนวน 30,693 โรงเรียน¹ ประกอบกับการบริหารการศึกษาและสภาพโดยทั่วไปของแต่ละท้องที่แตกต่างกัน จึงไม่สามารถจะศึกษารายละเอียดได้อย่างทั่วถึง ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาวิจัยเฉพาะเขตการศึกษา 6 ซึ่งคาดว่าผลแห่งการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอในปัจจุบัน และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่จะเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าวนี้ในอนาคตต่อไป

¹กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สถิติการประถมศึกษา ปีการศึกษา 2526 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์, 2526) หน้า 001 -

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอตามความคาดหวังของผู้บริหารการประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอตามความคาดหวังของผู้บริหารการประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6

สมมติฐานการวิจัย

บทบาทหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอตามความคาดหวังของผู้บริหารการประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6 แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะบทบาทหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอตามความคาดหวังของผู้บริหารการประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6
2. การวิจัยนี้จำกัดเพียงบทบาทหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอเกี่ยวกับการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน คือ
 - 2.1 งานบริหารทั่วไป
 - 2.2 งานการเจ้าหน้าที่
 - 2.3 งานการเงินและพัสดุ
 - 2.4 งานนิเทศการศึกษา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้บริหารการประถมศึกษา หมายถึง ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่บังคับบัญชาควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการการประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในระดับต่าง ๆ รวม 3 ระดับ คือ
 - 1.1 ผู้บริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด ประกอบด้วย
 - ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด
 - ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด

1.2 ผู้บริหารการประถมศึกษาระดับอำเภอ ประกอบด้วย

- หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
- - หัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอ

1.3 ผู้บริหารการประถมศึกษาระดับโรงเรียน ประกอบด้วย

- ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา
- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา
- ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา

2. ความคาดหวัง หมายถึง ความมุ่งหวังของแต่ละบุคคลที่มีต่อบทบาทของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ

3. บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือเงื่อนไขที่จะต้องกระทำและบรรดาสีทธิต่าง ๆ ที่ได้มาพร้อมกับตำแหน่ง¹

4. หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชา ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด

5. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หมายถึง หน่วยงานบริหารที่มีหน้าที่จัดการประถมศึกษาภายในเขตอำเภอ/กิ่งอำเภอ

6. งานในหน้าที่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ หมายถึง งานตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้แก่

6.1 งานบริหารทั่วไป เป็นงานเกี่ยวกับการจัดสำนักงาน งานสารบรรณ งานยานพาหนะ งานประชาสัมพันธ์ งานติดต่อประสานงาน และงานเกี่ยวกับระเบียบต่าง ๆ

6.2 งานการเจ้าหน้าที่ เป็นงานเกี่ยวกับการวางแผนบุคลากร การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร วินัย การรักษาวินัย และงานทะเบียนประวัติ

6.3 งานการเงินและพัสดุ เป็นงานเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงิน การบัญชี การพัสดุ และงานก่อสร้าง

¹ วิทยุ สาร, บทบาทของศึกษาธิการจังหวัด (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2512) หน้า 7 .

6.4 งานนิเทศการศึกษา เป็นงานเกี่ยวกับการให้บริการและดำเนินการเกี่ยวกับงานพัฒนาการศึกษา การเรียนการสอน การส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียน การนิเทศการตรวจเยี่ยม และการสนับสนุนทางวิชาการ

7. เขตการศึกษา 6 หมายถึง พื้นที่ทางการศึกษาในเขต 7 จังหวัดของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดลพบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดอุทัยธานี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้จะช่วยให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอในปัจจุบัน และผู้ที่จะเข้าดำรงตำแหน่งในอนาคตได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้บริหารการประถมศึกษาที่ตนจะต้องเกี่ยวข้องด้วยทุกระดับ เพื่อนำมาพิจารณาปรับบทบาทให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมตามความคาดหวังของบุคคลและกลุ่มบุคคลดังกล่าว ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานได้รับความร่วมมือจากบุคคลดังกล่าวที่ยิ่งขึ้นอันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานพัฒนาให้ก้าวหน้า และสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย